

Aanbesteden bij monumentenzorg

*Gebruik van ERM-uitvoeringsrichtlijnen
en certificaten bij aanbestedingen voor
onderhoud en restauratie van monumenten*

1 Inleiding

Regelmatig krijgen PIANOo en ERM vragen over het uitvoeren van werkzaamheden volgens richtlijnen voor monumentenzorg. Of verwijzing naar richtlijnen toegestaan is en of geëist mag worden dat de uitvoerder gecertificeerd is?

Om dit soort vragen te beantwoorden wordt in deze brochure ingegaan op de wettelijke eisen in het kader van aanbestedingen bij monumentenzorg, gezien vanuit de optiek van de Aanbestedingswet (versie vanaf 1 juli 2016). De focus in deze notitie ligt dus op de juridische aspecten. De juridische uitleg is voorzien van toelichtingen op het gebied van de monumentenzorg.

De brochure is bedoeld voor aanbestedende diensten en inschrijvers bij aanbestedingen in de monumentenzorg. Met monumentenzorg wordt in deze brochure bedoeld het uitvoeren van onderhouds- en restauratiewerkzaamheden (ontwerp, advies en realisatie) aan monumenten.

Technische specificaties en geschiktheidseisen

Eerst een korte uitleg over enkele termen die voor een goed begrip van de Aanbestedingswet van groot belang zijn. De wet maakt onderscheid tussen:

- technische specificaties: deze gaan over de (wijze van) uitvoering van de opdracht (bijv. de bouwtechnieken, materiaalkeuze).
- geschiktheidseisen: deze gaan over de geschik-

heid van het bedrijf om het werk uit te voeren. Het gaat dan om de organisatie van de inschrijver (bijv. kennis en ervaring, de maatregelen voor kwaliteitsborging of de technische uitrusting).

ERM-richtlijnen voor monumentenzorg

ERM heeft de algemeen te hanteren technische eisen voor monumentenzorg uitgewerkt in normen voor de monumentenzorg: uitvoeringsrichtlijnen (hoofdstukken 1 t/m 4).

ERM heeft de algemeen te hanteren eisen aan de geschiktheid van een bedrijf dat actief is in de monumentenzorg uitgewerkt in beoordelingsrichtlijnen voor architecten, adviseurs, aannemers en hoveniers. De algemeen te hanteren eisen aan kennis en ervaring van medewerkers vindt u in hoofdstuk 5 van iedere uitvoeringsrichtlijn.

Uitvoeringsrichtlijnen en beoordelingsrichtlijnen van ERM worden voorafgaand aan publicatie van de definitieve versie getoetst door een externe commissie op de vraag of zij voldoen aan wetgeving, onder andere de Aanbestedingswet. De gemaakte opmerkingen worden verwerkt in de definitieve versie.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de technische specificaties. De geschiktheidseisen worden beschreven in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 staan een aantal veel gestelde vragen met antwoorden.

Technische specificaties	Uitvoering van de opdracht	Zie ERM-uitvoeringsrichtlijnen (hoofdstukken 1 t/m 4) voor diverse soorten advies en uitvoerende werkzaamheden.
Geschiktheidseisen	Geschiktheid van het bedrijf om het werk uit te voeren (kennis, borging, technische uitrusting e.d.)	Op bedrijfsniveau: zie ERM-beoordelingsrichtlijnen voor architecten, adviseurs, (gespecialiseerde) aannemers en molenmakers. Op medewerkersniveau: zie ERM-uitvoeringsrichtlijnen voor diverse soorten advies en realisatie.

2.1 Inleiding

Technische specificaties geven de eisen aan het werk of dienst. Ze gaan over de (wijze van) uitvoering van de opdracht.

Het is aan de aanbestedende dienst om de technische specificaties op te stellen van het werk of de diensten die uitgevoerd moeten worden, en deze vervolgens op te nemen in de aanbestedingsstukken. Het is dan voor de inschrijver verplicht om te voldoen aan die technische specificaties.

De wettelijke eisen met betrekking tot het opstellen en hanteren van technische specificaties staan in de artikelen 2.75 t/m 2.78b Aanbestedingswet. In art. 2.75, lid 6 van de Aanbestedingswet is bepaald:

De technische specificaties bieden de inschrijvers gelijke toegang en leiden niet tot ongerechtvaardigde belemmeringen in de openstelling van overheidsopdrachten voor mededinging.

Dit betekent dat technische specificaties:

- (1) altijd in verband moeten staan met de aard van de opdracht,
- (2) een gelijke toegang voor inschrijvers niet mogen belemmeren, en
- (3) altijd proportioneel moeten zijn.

Deze eisen worden hieronder toegelicht, in relatie tot het onderhoud en de restauratie van monumenten.

2.2 Verband met de opdracht

De eerste eis aan technische specificaties is dat zij in verband moeten staan met de aard van de opdracht. Wat betekent dat in praktijk?

Relevante eis

De eis 'verband met de aard van de opdracht' betekent in de eerste plaats dat de eis relevant moet zijn voor het uit te voeren werk.

Technische specificaties voor monumentenzorg zijn uitgewerkt in ERM-uitvoeringsrichtlijnen (hoofdstukken 1 t/m 4). De aanbestedende dienst die verwijst naar een uitvoeringsrichtlijn moet er voor zorgen dat er wordt verwezen naar de juiste uitvoeringsrichtlijn (bij een werk waar natuursteen verwerkt wordt, wordt de uitvoeringsrichtlijn voor natuursteen van toepassing verklaard, niet de URL voor metselwerk).

Anderzijds: als er geen uitvoeringsrichtlijn voor het onderwerp bestaat, is het ook niet toegestaan om te verwijzen naar een uitvoeringsrichtlijn die 'er een beetje op lijkt'.

Levenscyclus

Art 2.75, lid 3 voegt vanaf 1 juli 2016 een nieuw aspect toe: levenscyclus. Hiermee wordt bedoeld dat de aanbestedende dienst eisen mag stellen die niet alleen betrekking hebben op het uit te voeren werk zelf, maar ook op de fasen er vóór of er na. Er is overigens op dit moment nog geen ervaring met deze nieuwe bepaling.

Voor de toepassing van het tweede lid geldt dat de bedoelde kenmerken verband houden met het voorwerp van de overheidsopdracht wanneer zij betrekking hebben op de in het kader van die overheidsopdracht te verrichten werken, leveringen of diensten, in alle opzichten en in elk stadium van hun levenscyclus, met inbegrip van factoren die te maken hebben met:

- a. *het specifieke productieproces, het aanbieden of de verhandeling van deze werken, leveringen of diensten, of*
- b. *een specifiek proces voor een andere fase van hun levenscyclus, zelfs wanneer deze factoren geen deel uitmaken van hun materiële basis.*

Voorbeeld vanuit monumentenzorg: riet dat in het juiste aquatische milieu (zoet water) is geteeld, heeft een veel langere levensduur op het rieten dak dan riet uit brak water. Er kan dus geëist worden dat alleen riet vanuit het juiste milieu wordt gebruikt. Ook kan geëist worden dat de handling van het riet zodanig plaatsvindt dat de levensduur van het riet op het rieten dak niet wordt beperkt. Het gaat dan bijvoorbeeld om het transport vanaf plaats van winning tot en met de bouwplaats en de opslag en het afdekken van het riet in tussenopslag en op de bouwplaats.

Gebruik van technische specificaties en normen

Verder bepaalt de Aanbestedingswet dat eisen aan het werk of aan de dienst worden geformuleerd in de vorm van technische specificaties en van normen. De tekst van de wet (artikel 2.76, lid 1, onderdeel a) luidt:

Een aanbestedende dienst formuleert de technische specificaties:

a. door verwijzing naar technische specificaties en achtereenvolgens naar nationale normen waarin Europese normen zijn omgezet, Europese technische beoordelingen, gemeenschappelijke technische specificaties, internationale normen, andere door Europese normalisatie-instellingen opgestelde technische referentiesystemen of, bij ontstentenis daarvan, nationale normen, nationale technische goedkeuringen dan wel nationale technische specificaties inzake het ontwerpen, berekenen en uitvoeren van werken en het gebruik van leveringen.

Voor technische specificaties kan in het geval van monumentenzorg gelezen worden: ERM-uitvoeringsrichtlijnen.

Wat betreft normen: de wet gaat uit van het bestaan van Europese normen (EN's) of nationale normen (NEN's).

Voor bouwmaterialen moet in de eerste plaats gedacht worden aan zogenaamde geharmoniseerde Europese Normen (hEN's) die in het kader van de Verordening bouwproducten met CE-merk op de markt verkrijgbaar zijn.

Voor werkzaamheden in de monumentenzorg zijn er geen Europese of nationale normen beschikbaar. ERM-richtlijnen kunnen gelden als 'nationale technische specificaties'. Voor werkzaamheden kan dus verwezen worden naar ERM-richtlijnen.

2.3 Gelijke toegang voor inschrijvers

De tweede eis aan technische specificaties is dat zij een gelijke toegang van inschrijvers niet mogen belemmeren. Gelijke toegang voor inschrijvers komt tot uiting in (1) het toelaten van gelijkwaardige inschrijvingen en (2) het verbod op uitsluitingen.

2.3.1 Gelijkwaardig

Een technische specificatie moet volgens artikel 2.76, lid 2 vergezeld gaan van de woorden 'of gelijkwaardig'. Dat geldt ook voor de verwijzing naar een norm.

Inschrijver mag gelijkwaardigheid aantonen

Inschrijvers mogen ieder bewijsmiddel gebruiken om de gelijkwaardigheid van een oplossing of een gelijkwaardigheid aan een gestelde norm, prestatie-eis, functionele eis of andere specificatie aan te tonen. Dit is geregeld in de artikelen 2.77 en 2.78.

In art. 2.77, lid 1 is bepaald dat de inschrijver gelijkwaardigheid met de technische specificaties mag aantonen met elk passend middel (inclusief productcertificaten of testverslagen):

Een aanbestedende dienst die verwijst naar de specificaties, bedoeld in artikel 2.76, eerste lid, onderdeel a, wijst een inschrijving niet af omdat de aangeboden werken, leveringen of diensten niet voldoen aan de specificaties waarnaar hij heeft verwezen, indien de inschrijver in zijn inschrijving met elk passend middel, waaronder de bewijsmiddelen, bedoeld in artikel 2.78b, aan toont dat de door hem voorgestelde oplossingen op gelijkwaardige wijze voldoen aan de eisen in die technische specificaties.

De constatering van de aanbestedende dienst dat een inschrijving niet aan de technische specificaties voldoet, is onvoldoende grond om een inschrijving af te wijzen. De inschrijver kan in zijn inschrijving aantonen dat de door hem voorgestelde oplossingen op gelijkwaardige wijze voldoen aan de eisen in die technische specificaties. Het gaat dus om de materiële eisen in die technische specificaties.

Er zijn uiteraard veel voorbeelden te noemen voor gelijkwaardigheid, juist ook in de monumentenzorg. Gelijkwaardigheid kan betrekking hebben op de bouwkundige aspecten (bijvoorbeeld een alternatief voor het realiseren van de vereiste hechtheid en sterkte van door insecten aangetaste houtconstructies), de keuze van materialen (met een betere isolatiewaarde, minder frictie in aansluitdetails).

Bewijslast bij de inschrijver

De Aanbestedingswet (artikel 2.78) bepaalt verder:

Een inschrijver bewijst in zijn inschrijving met elk passend middel, waaronder de bewijsmiddelen, bedoeld in artikel 2.78b, dat de levering, de dienst of het werk in overeenstemming is met de norm en voldoet aan de functionele en prestatie-eisen van de aanbestedende dienst.

Het is aan de inschrijver om in zijn inschrijving aan te tonen dat hetgeen hij aanbiedt in overeenstemming is met de norm en voldoet aan de functionele en prestatie-eisen van de aanbestedende dienst. De bewijslast ligt dus bij de inschrijver.

De inschrijver moet die bewijzen leveren op het moment dat hij de inschrijving doet.

2.3.2 Geen uitsluitingen, tenzij...

De Aanbestedingswet (art 2.76, lid 3) verbiedt uitsluitingen van ondernemingen of producten. Dit betekent dat er in de aanbestedingsstukken geen namen van ondernemingen of van producten mogen worden genoemd. De tekst luidt:

Een aanbestedende dienst verwijst in de technische specificaties niet naar een bepaald fabriekaart, een bepaalde herkomst of een bijzondere werkwijze die kenmerkend is voor de producten of diensten van een bepaalde ondernemer, een merk, een octrooi of een type, een bepaalde oorsprong of een bepaalde productie, waardoor bepaalde ondernemingen of bepaalde producten worden bevoordeeld of uitgesloten, tenzij dit door het voorwerp van de overheidsopdracht gerechtvaardigd is.

Op dit algemene beginsel zijn enkele uitzonderingen die ook voor de monumentenzorg van belang zijn. We bespreken ze hieronder.

Geen namen, tenzij...(1)

Als de verwijzing bepaalde ondernemingen of producten uitsluit, is die verwijzing dus verboden. Maar wanneer het voorwerp van de opdracht het noemen van een naam rechtvaardigt, is dit wel toegestaan. Het kan ook zijn dat de productnaam inmiddels zo algemeen geworden is dat er in praktijk geen andere naam gebruikt wordt, de naam is feitelijk een soortnaam geworden.

ERM-uitvoeringsrichtlijnen bevatten gelet op de Aanbestedingswet geen namen van producten of van ondernemingen. Daar wordt een enkele keer een uitzondering opgemaakt, omdat de naam feitelijk soortnaam is geworden. Het belangrijkste voorbeeld is het gebruik van de term 'Corten-staal' in de URL voor Hovenierswerk en in de URL voor Historisch metaal.

Geen namen, tenzij...(2)

De Aanbestedingswet (art 2.76, lid 4) kent nog een andere uitzondering op het verbod van het noemen van namen, namelijk als een nauwkeurige beschrijving van het gewenste product of dienst anders niet mogelijk is:

Een aanbestedende dienst kan de melding of verwijzing, bedoeld in het derde lid, opnemen in de technische specificatie indien:

- a. een voldoende nauwkeurige en begrijpelijke beschrijving van het voorwerp van de overheidsopdracht door toepassing van het eerste lid niet mogelijk is en*
- b. deze melding of verwijzing vergezeld gaat van de woorden 'of gelijkwaardig'.*

De mogelijkheid van het noemen van een naam met de vermelding 'of gelijkwaardig' moet restrictief worden uitgelegd.

Het is dus niet de bedoeling van de wet dat aanbestedende diensten eenvoudig een verwijzing naar een bepaald merk opnemen en zich er gemakkelijk van afmaken door de term 'of gelijkwaardig' toe te voegen. Dat mag alleen als een voldoende nauwkeurige en begrijpelijke omschrijving van het product of de dienst anders niet mogelijk is.

Deze bepaling is zeker van belang voor de monumentenzorg.

Een voorbeeld betreft natuursteen of daken met natuurleien. Voor het herstellen van een dak met natuurleien met een glans (structuur en aspect) die alleen in groeve X voorkomt, mag worden voorgeschreven dat de nieuwe leien uit diezelfde groeve moeten komen. Voorwaarde is wel dat er geen andere groeven zijn die dezelfde lei (dat wil zeggen met dezelfde structuur en aspect) kunnen leveren en dat er geen beperkingen zijn voor de leidekkers om (via de lei-importeur) de leien van die juist ene groeve in te kopen.

2.3.3 Keurmerk of certificaat voor technische eisen

Per 1 juli 2016 is het verbod op een keurmerk of certificaat voor technische eisen geschrapt. Deze mogen nu dus wel worden voorgeschreven, maar alleen onder voorwaarden (artikelen 2.78a en b).

Op dit moment zijn in de monumentenzorg geen voorbeelden bekend van keurmerken of certificaten voor technische eisen die aan deze voorwaarden voldoen.

NB het gaat hier dus niet om keurmerken (zoals het ERM-logo Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg) of certificaten voor ondernemingen (zoals ERM-certificaten in de monumentenzorg). De regeling hiervoor wordt besproken in paragraaf 3.2.

2.4 Proportionaliteit

De derde eis aan technische specificaties in de aanbestedingsdocumenten is dat zij proportioneel zijn, dus in redelijke verhouding moeten staan tot de aard van de opdracht.

Dit is bedoeld als algemeen principe, de wet geeft geen verdere invulling wat hiermee bedoeld wordt.

3.1 Wat zijn geschiktheidseisen, wanneer gebruiken

Geschiktheidseisen gaan over de geschiktheid van de organisatie van de inschrijver, met andere woorden de bekwaamheid van de onderneming om het werk uit te voeren. Geschiktheidseisen hebben altijd betrekking op de potentiële opdrachtnemer (niet op de opdracht).

Niet verplicht, wel gewenst

Aanbestedende diensten hebben een ruime bevoegdheid voor het stellen van geschiktheidseisen. De aanbestedende dienst is niet verplicht om geschiktheidseisen te stellen. Als hij het wel doet hanteert hij de geschiktheidseisen om te bepalen of een inschrijver in staat is om de opdracht uit te voeren. Een inschrijver moet dan tenminste aan de geschiktheidseisen voldoen om deel te mogen nemen aan de verdere aanbestedingsprocedure. Voldoet een inschrijver niet aan de geschiktheidseisen dan wordt zijn aanbieding terzijde gelegd.

Het stellen van geschiktheidseisen is bij uitstek een middel om te borgen dat er deskundige medewerkers worden ingezet voor de werkzaamheden. Hoewel het niet verplicht is om geschiktheidseisen te stellen, is dat gezien de bij monumentenzorg benodigde kennis en ervaring wel zeer aanbevelenswaardig. Juist op die manier kan er voor gezorgd worden dat de opdracht wordt uitgevoerd door deskundige medewerkers.

3 soorten geschiktheidseisen

Er zijn volgens de Aanbestedingswet (artikelen 2.90 t/m 2.97 Aanbestedingswet) drie soorten geschiktheidseisen:

- (1) Technische bekwaamheid en beroepsbekwaamheid
- (2) Financiële en economische draagkracht
- (3) Beroepsbevoegdheid

Eisen aan de financiële en economische draagkracht worden gebruikt om waarborgen voor de bedrijfscontinuïteit te verkrijgen, dit leidt niet tot specifieke aandachtspunten vanuit monumentenzorg. Bij beroepsbevoegdheid gaat het om een wettelijk verplichte bevoegdheid om het vak te mogen uitoefenen. Voorbeelden zijn het wettelijk verplicht certificaat in de archeologie (Erfgoedwet), het mogen voeren van de architectentitel (art 23a Wet op de

Architectentitel) of het zijn van ‘kwaliteitsborger’ (ontwerp-wet kwaliteitsborging voor het bouwen). Beroepsbevoegdheid is niet aan de orde binnen de monumentenzorg.

In deze brochure beperken we ons daarom tot de technische bekwaamheid en de beroepsbekwaamheid.

ERM heeft de normen voor de geschiktheid van een bedrijf in de monumentenzorg uitgewerkt in beoordelingsrichtlijnen voor architecten, adviseurs, aannemers en hoveniers. De aanbestedende dienst kan zich in beginsel dus baseren op die richtlijn en waar nodig (als de opdracht dat vereist) verder detailleren.

3.2 Het stellen van geschiktheidseisen

De aanbestedende dienst moet bij het stellen van geschiktheidseisen rekening houden met de proportionaliteit van de eis en met de toegestane reikwijdte van de eisen.

De eisen aan de geschiktheid van de inschrijver en inschrijving moeten proportioneel zijn, dat wil zeggen in redelijke verhouding tot de opdracht staan. De Aanbestedingswet (artikel 2.90, lid 8) bepaalt hierover het volgende:

Een aanbestedende dienst stelt bij de voorbereiding en het tot stand brengen van een overeenkomst uitsluitend eisen aan de inschrijver en de inschrijving die verband houden met en die in een redelijke verhouding staan tot het voorwerp van de opdracht.

In de Gids Proportionaliteit (te vinden op www.PIANOo.nl) wordt voorgeschreven (Voorschrift 3.5B) dat een aanbestedende dienst alleen die geschiktheidseisen mag opnemen die verband houden met daadwerkelijke risico's die de opdracht met zich meebrengen of daadwerkelijk benodigde competenties.

De geschiktheidseisen mogen betrekking hebben op personele hulpmiddelen, technische hulpmiddelen en de ervaring van de onderneming om het werk volgens een passende kwaliteitsnorm uit te voeren.

In 2.92a, lid 1 is bepaald:

Door de aanbestedende dienst te stellen geschiktheidseisen als bedoeld in artikel 2.90, tweede lid, onderdeel b, kunnen onder meer betrekking hebben op de personele en technische middelen en de ervaring waarover de gegadigde of inschrijver moet kunnen beschikken om de overheidsopdracht volgens een passende kwaliteitsnorm uit te voeren.

De referenties zijn een belangrijk middel om vast te stellen of de opdracht daadwerkelijk uitgevoerd kan worden. Referenties mogen slechts over een beperkt aantal jaren gevraagd worden: voor werken 5 jaar, voor leveringen en diensten 3 jaar. Referenties worden gevraagd voor de kerncompetenties (competenties die van essentieel belang zijn voor de specifieke opdracht).

Kennis van en ervaring met historische bouwwijzen en specifieke cultuur-historische waarden zijn voorbeelden van kerncompetenties bij monumentenzorg. Het is van belang dat referenties aansluiten bij de te realiseren opdracht. Werk aan bijvoorbeeld religieus erfgoed zoals kerken of basilieken, aan verschillende typen molens, aan kastelen of historische buitenplaatsen vergt steeds andere kennis en ervaring om tot een resultaat te komen dat recht doet aan het historische karakter van het monument.

Voldoen aan kwaliteitsnormen

Een aanbestedende dienst mag op basis van artikel 2.96 Aanbestedingswet een verklaring omtrent het voldoen aan bepaalde kwaliteitsnormen verlangen.

- 1. Indien een aanbestedende dienst de overlegging verlangt van een door een onafhankelijke instantie opgestelde verklaring dat de ondernemer aan bepaalde kwaliteitsnormen voldoet, verwijst hij naar kwaliteitsbewakingsregelingen die op de Europese normenreeksen op dit terrein zijn gebaseerd en die zijn gecertificeerd door instanties die voldoen aan de Europese normenreeks voor certificering.*
- 2. Een aanbestedende dienst aanvaardt gelijkwaardige certificaten van in andere lidstaten van de Europese Unie gevestigde instanties. Een aanbestedende dienst aanvaardt eveneens andere bewijzen inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van de kwaliteitsbewaking (...)*

De eis moet verwijzen naar een kwaliteitsbewakingsregeling die op de Europese normen is gebaseerd. Voorbeelden zijn ISO-normen en EN's.

Omdat die voor werkzaamheden in de monumentenzorg niet beschikbaar zijn, is het stellen van zo'n geschiktheidseis niet mogelijk.

Het gebruik van ERM-certificaten

Hier wordt onderscheid gemaakt tussen een aanbesteding boven de Europese drempel en aanbesteding onder de Europese drempel.

Bij een aanbesteding onder de Europese drempel mag een certificaat geëist worden. In artikel 1.4 van de Aanbestedingswet 2012 staat dat je op objectieve criteria ondernemers moet selecteren voor enkelvoudig en meervoudig onderhands aanbesteden. Het hebben van een certificaat is een dergelijk objectief criterium. Houd er wel rekening mee dat ook onder de aanbestedingsdrempel de algemene aanbestedingsbeginselen zoals in deze brochure zijn beschreven, gelden.

Bij aanbestedingen boven de Europese drempel geldt dat het niet mogelijk om een certificaat voor monumentenzorg te eisen omdat relevante ISO-normen en EN's ontbreken. De aanbestedende dienst is dus gehouden om de inhoudelijke eisen in de aanbestedingsdocumenten te specificeren. Hij mag wel (art 2.96, 2e volzin van lid 2) een ander bewijsmiddel **aanvaarden** als bewijs.

Een ERM-certificaat is te zien als 'ander bewijs inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van kwaliteitsbewaking' in het kader van monumentenzorg.

Een aanbestedende dienst die de kennis en ervaring van gecertificeerde ondernemingen voor zijn opdracht wenst kan de essentiële kenmerken van de betreffende ERM-beoordelingsrichtlijn in de aanbestedingsdocumenten vermelden. Hij kan tevens aangeven dat de inschrijver aan de eisen voldoet als hij beschikt over een ERM-certificaat volgens die beoordelingsrichtlijn. Bij aanbestedingen boven de Europese drempel mag een ERM-certificaat dus wel als bewijs dienen vanuit de aannemer, maar het mag niet door de aanbestedende dienst geëist worden.

3.3 Aantonen van geschiktheid

Hoe kan een inschrijver zijn geschiktheid (technische bekwaamheid en beroepsbekwaamheid) voor het uitvoeren van de opdracht aantonen?

De Aanbestedingswet (artikel 2.93) zegt hierover:

1. *Een ondernemer toont zijn technische bekwaamheid of beroepsbekwaamheid aan op een of meer van de volgende manieren, afhankelijk van de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de werken, leveringen of diensten:*

Dit wordt in de wet uitgewerkt in diverse eisen, waarvan we de belangrijkste hieronder bespreken.

Eisen aan de organisatie

De inschrijver kan gevraagd worden om aan te tonen dat het bedrijf (organisatorisch gezien) in staat is om het werk te maken of de dienst te leveren (art 2.93, 1 sub d):

- d. *door middel van een beschrijving van de technische uitrusting van de leverancier of de dienstverlener, van de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen en de mogelijkheden die hij biedt ten aanzien van ontwerpen en onderzoek;*

De eis aan de technische uitrusting is van belang als de inschrijver gebruik gaat maken van bepaalde hulpmiddelen, technieken, materialen etc. Een overzicht van deze hulpmiddelen, toegespitst op het onderwerp van de aanbesteding laat zien dat de inschrijver de aard van de opdracht begrijpt.

Bij monumentenzorg is dit met name van belang bij werkzaamheden waarvoor een grote mate van specialisatie gevraagd wordt, bijvoorbeeld de inzet van smeden, glazeniers, trappenmakers.

Bij de beschrijving van maatregelen om de kwaliteit te borgen kan door de inschrijver verwezen worden naar het ERM-certificaat (mits de scope van dat certificaat aansluit bij de opdracht). Zie ook paragraaf 3.2: een ERM-certificaat voor werkzaamheden kan niet geëist worden, maar wordt wel aanvaard als bewijs.

Kwalificatie van bedrijf en personeel

Onderdeel van de bewijsvoering door de inschrijver is het overleggen van onderwijs- of beroepskwalificaties. De tekst van de wet luidt:

- g. *door middel van de onderwijs- en beroepskwalificaties van de dienstverlener of de aanwerner of van het leidinggevend personeel van de onderneming, mits deze niet als een gunningscriterium worden toegepast;*

De aanbestedende dienst kan vragen naar een overzicht van het opleidingsniveau of een overzicht van het totaal aantal personeelsleden en de personeelsleden die de opdracht uitvoeren. Cv's kunnen in dit stadium ook gevraagd worden maar dan kunnen ze niet meer gevraagd worden als gunningscriterium. Als wordt gevraagd naar de gemiddelde jaarlijkse personeelsbezetting, dan kan de gemiddelde personeelsbezetting van de afgelopen 3 jaar worden gevraagd.

De kennis en ervaring die voor ontwerp, advies of realisatie nodig zijn, zijn per discipline uitgewerkt in de diverse ERM-richtlijnen, zowel voor leidinggevend personeel als de overige personeelsleden. De aanbestedende dienst kan zich in beginsel dus baseren op die richtlijn en waar nodig (als de opdracht dat vereist) verder detailleren.

Monsters

De aanbestedende dienst kan verlangen dat de inschrijver monsters, beschrijvingen of foto's (al dan niet gecertificeerd) aanlevert om aan te tonen dat hij aan normen voldoet. In de Aanbestedingswet staat:

- l. *wat de te leveren producten betreft door middel van monsters, beschrijvingen of foto's, waarvan op verzoek van de aanbestedende dienst de echtheid kan worden aangetoond of door middel van certificaten die door een erkende organisatie zijn afgegeven, waarin wordt verklaard dat duidelijk door referenties geïdentificeerde producten aan bepaalde specificaties of normen beantwoorden.*

Het gaat bij deze bepaling om het aantonen dat je over de vereiste praktische vaardigheden beschikt, maar ook om te zien hoe een bepaalde ingreep in praktijk uitpakt.

Het is bij diverse situaties in de monumentenzorg gewenst om gebruik te maken van deze bepaling. Denk in het bijzonder aan het maken van een proefvlak of een andere prestatie om te zien of het bedrijf de juiste materialen gebruikt en het werk adequaat uitvoert.

Een proefvlak op een minder zichtbaar deel van het monument is een verstandige voorzorgsmaatregel voordat het gehele werk wordt uitgevoerd. Wordt bijvoorbeeld de voeg op een juiste manier uitgehaald? Wordt de steen niet beschadigd en niet meer materiaal verwijderd dan strikt nodig is? Ook de receptuur van voegmateriaal kan en moet per situatie verschillen.

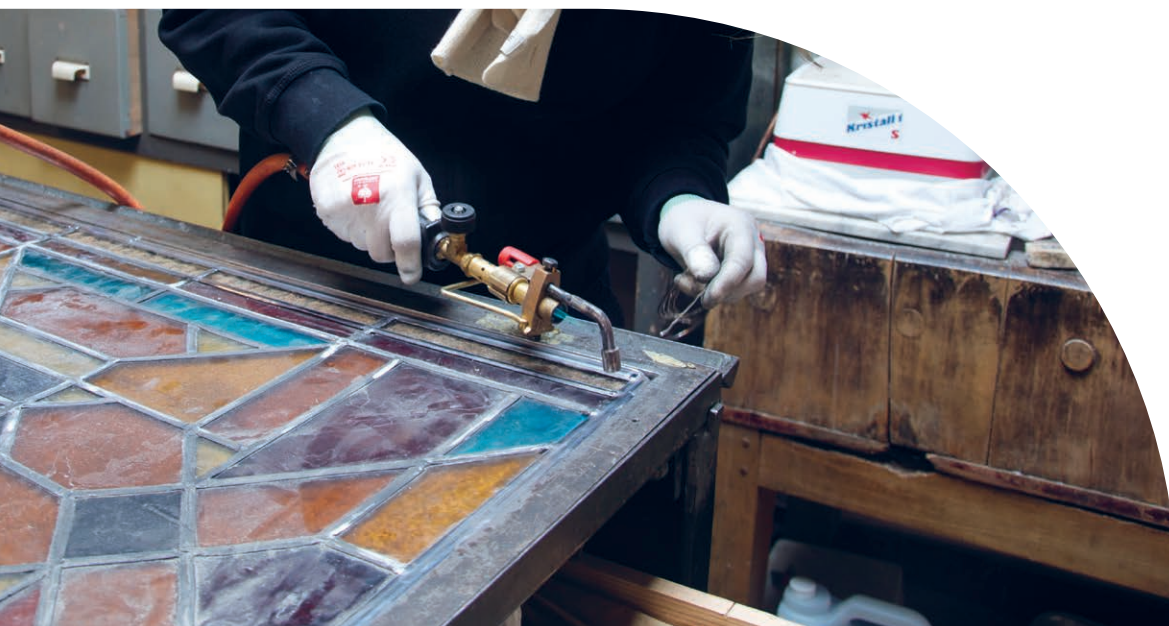
NB. Het maken van een proefstuk etc kan ook worden ingezet als criterium voor gunning: degene die een proefvlak levert dat het beste aansluit bij de uitvraag krijgt dan de opdracht.

3.4 Beoordelen van geschiktheid

De aanbestedende dienst kan besluiten om de beroepsbekwaamheid van de inschrijver te beoordelen. Gronden zijn onder meer vaardigheden, doeltreffendheid, ervaring en betrouwbaarheid. Artikel 2.95, lid 1 zegt daarover:

De aanbestedende dienst kan bij overheidsopdrachten voor leveringen waarvoor plaatsings- of installatiewerkzaamheden, diensten of werken nodig zijn, de beroepsbekwaamheid van ondernemers om die plaatsings- of installatiewerkzaamheden uit te voeren of om die dienst of dat werk te verrichten, beoordelen op grond van hun vaardigheden, doeltreffendheid, ervaring en betrouwbaarheid.

In praktijk kan controle door de opdrachtgever bij monumentenzorg nog best een lastige en arbeidsintensieve opgave blijken. De gevarieerdheid van werkzaamheden en het adequaat omgaan met cultuur-historische waarden laten zich niet makkelijk in project-gerichte controles vastleggen. De inschrijver kan met het overleggen van een certificaat voor kwaliteitsmanagement bijdragen aan het verminderen van deze controle-inspanning.

Veel gestelde vragen

Kan bij een aanbesteding geëist worden dat een opdracht wordt uitgevoerd volgens een bepaalde ERM-uitvoeringsrichtlijn?

Ja, de ERM-uitvoeringsrichtlijn is een ‘technische specificatie’ als bedoeld in de Aanbestedingswet. Uiteraard moet de uitvoeringsrichtlijn relevant zijn voor de aard van de opdracht.

Meer informatie: zie paragraaf 2.2.

Kan bij een aanbesteding geëist worden dat de opdracht wordt uitgevoerd door personeel dat specifiek omschreven kennis (diploma) of ervaring bezit?

Ja, de aanbestedende dienst mag eisen aan kennis en ervaring van het personeel en van het bedrijf opnemen in de aanbestedingsdocumenten. De kennis en ervaring zijn uitgeschreven in de ERM-uitvoeringsrichtlijnen. De aanbestedende dienst kan zich dus baseren op die richtlijnen.

Meer informatie: zie paragraaf 3.2.

Hoe kan ik er bij een aanbesteding voor zorgen dat ik een deskundig bedrijf op het werk krijg?

Het stellen van geschiktheidseisen is bij uitstek een middel om te borgen dat er deskundige medewerkers worden ingezet voor de werkzaamheden. Hoewel het niet verplicht is om geschiktheidseisen te stellen, is dat gezien de bij monumentenzorg benodigde kennis en ervaring wel zeer aanbevelenswaardig. ERM heeft de normen voor de geschiktheid van een bedrijf in de monumentenzorg uitgewerkt in beoordelingsrichtlijnen voor architecten, adviseurs, aannemers en hoveniers. De aanbestedende dienst kan zich in beginsel dus baseren op die richtlijn en waar nodig (als de opdracht dat vereist) verder detailleren.

Meer informatie: zie paragraaf 3.1.

Kan bij een aanbesteding geëist worden dat de opdracht wordt uitgevoerd door een bedrijf met een ERM-certificaat?

Hier wordt onderscheid gemaakt tussen een aanbesteding boven de Europese drempel en aanbesteding onder de Europese drempel.

Bij een aanbesteding onder de Europese drempel mag een certificaat geëist worden. In artikel 1.4 van de Aanbestedingswet 2012 staat dat je op objectieve criteria ondernemers moet selecteren voor enkelvoudig en meervoudig onderhands aanbesteden. Het hebben van een certificaat is een dergelijk objectief criterium.

Bij aanbestedingen boven de Europese drempel geldt het volgende. Een ERM-certificaat mag wel als bewijs dienen, maar niet geëist worden. De aanbestedende dienst moet de inhoudelijke eisen in de aanbestedingsdocumenten specificeren. Hij mag wel een ERM-certificaat **aanvaarden** als bewijs.

Een aanbestedende dienst die de kennis en ervaring van gecertificeerde ondernemingen voor zijn opdracht wenst kan de essentiële kenmerken van de betreffende ERM-beoordelingsrichtlijn in de aanbestedingsdocumenten vermelden. Hij kan tevens aangeven dat de inschrijver aan de eisen voldoet als hij beschikt over een ERM-certificaat volgens die beoordelingsrichtlijn.

Meer informatie: zie paragraaf 3.2.

Suggesties voor deze brochure?

ERM en PIANOo willen met deze brochure het aanbesteden in de monumentenzorg faciliteren. Heeft u wensen, tips of opmerkingen bij de inhoud van deze brochure? Neem contact op via een van de onderstaande adressen.

Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg

Postbus 420
2800 AK Gouda
T (088) 486 24 80
secretariaat@stichtingERM.nl
www.stichtingERM.nl

Vragen monumentenzorg

Heeft u als aanbestedende dienst, architect, adviseur, aannemer of gemeentelijke monumentenzorger vragen over richtlijnen en erkende bedrijven op het gebied van onderhoud en restauratie van monumenten?

Mail naar secretariaat@stichtingERM.nl

2e uitgave, oktober 2016

PIANOo, expertisecentrum Aanbesteden van het ministerie van Economische Zaken

Postbus 20401 (ALP K/040)
2500 EK Den Haag
T (070) 379 82 99
info@PIANOo.nl
www.PIANOo.nl

Vragenloket Aanbesteden

Heeft u als aanbestedende dienst vragen over bijvoorbeeld wet- en regelgeving, de toepassing van een (gunning)methodiek of beleidsthema's als duurzaamheid of social return? Of heeft u als opdrachtgever in de waterbouw marktspecifieke en technische vragen in de aanloop naar een aanbesteding? Dan kunt u deze via het Vragenloket voorleggen aan onze experts.

Mail naar info@PIANOo.nl